

EUROPEES PARLEMENT

2004

2009

Zittingsdocument

DEFINITIEVE VERSIE
A6-0149/2006

27.4.2006

VERSLAG

over de milieuaspecten van natuurrampen (branden, droogte en
overstromingen)
(2005/2192(INI))

Commissie milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid

Rapporteur: Edite Estrela

INHOUD

	Biz.
ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT	3
TOELICHTING	9
PROCEDURE	15

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

over de milieuaspecten van natuurrampen (branden, droogte en overstromingen) (2005/2192(INI))

Het Europees Parlement,

- onder verwijzing naar zijn resolutie van 5 september 2002 over de overstromingen in Europa¹, van 14 april 2005 over de droogte in Portugal², van 12 mei 2005 over de droogte in Spanje³ en van 8 september 2005 over natuurrampen (branden en overstromingen) in Europa deze zomer⁴,
- gezien het Protocol van Kyoto bij het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering van 11 december 1997 en de ratificatie daarvan door de Europese Gemeenschap op 31 mei 2002,
- onder verwijzing naar zijn resolutie over “Naar de zege in de strijd tegen de wereldwijde klimaatverandering”⁵,
- onder verwijzing naar zijn resolutie over klimaatverandering na de elfde conferentie van partijen bij het Verdrag in Montreal⁶,
- gezien Verordening (EG) nr. 2152/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 17 november 2003 inzake de bewaking van bossen en milieu-interacties in de Gemeenschap (Forest Focus)⁷,
- onder verwijzing naar zijn resolutie van 16 februari 2006 over de tenuitvoerlegging van de bosbouwstrategie van de Europese Unie⁸ en het voorstel van de Commissie over een bosbouwstrategie van de Europese Unie (COM(1998)0649),
- gezien Verordening (EG) nr. 2012/2002 van de Raad tot oprichting van het Solidariteitsfonds van de Europese Unie⁹, die momenteel wordt herzien,
- gezien de mededelingen van de Commissie betreffende het ruimteprogramma *Wereldwijde monitoring voor milieu en veiligheid* (GMES) (COM(2004)0065), het reactievermogen van de EU op rampen en crisissituaties in derde landen versterken (COM(2005)0153) en het voorstel voor een richtlijn inzake overstromingsbeoordeling en -beheer (COM(2006)0015),
- gezien het voorstel voor een verordening van de Raad tot instelling van een Instrument

¹ PB C 272 E van 13.11.2003, blz. 471.

² Teksten aangenomen op die datum, P6_TA(2005)0139.

³ Teksten aangenomen op die datum, P6_TA(2005)0187.

⁴ Teksten aangenomen op die datum, P6_TA(2005)0334.

⁵ Teksten aangenomen op die datum, P6_TA(2005)0433.

⁶ Teksten aangenomen op die datum, P6_TA(2005)0019.

⁷ PB L 324 van 11.12.2003, blz. 1.

⁸ Teksten aangenomen op die datum, P6_TA(2005)0068.

⁹ PB L 311 van 14.11.2002, blz. 3.

voor snelle respons en paraatheid bij ernstige noodsituaties (COM(2005)0113) en het voorstel voor een besluit van de Raad tot instelling van een communautair mechanisme voor civiele bescherming (COM(2006)0029), een herschikking van de Beschikking van de Raad (2001/792/EG) tot vaststelling van een communautair mechanisme ter vergemakkelijking van versterkte samenwerking bij bijstandsinterventies in het kader van civiele bescherming¹,

- gezien het onderzoeksproject naar een beter beheer van overstromingsrisico's in het kader van het Zesde kaderprogramma van de Europese Unie voor onderzoek en technologische ontwikkeling (2002-2006),
 - onder verwijzing naar de resolutie plus bijlage van 26 maart 2006 van de werkgroep civiele bescherming en preventie van natuur- en milieurampen van de Euro-mediterrane Parlementaire Vergadering²,
 - gezien het wetenschappelijke rapport van het IES (Institute for Environment and Sustainability) en het rapport van het Gezamenlijk Onderzoekscentrum van de Commissie over klimaatverandering en de Europese waterdimensie³,
 - gelet op artikel 45 van zijn Reglement,
 - gezien het verslag van de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid (A6-0149/2006),
- A. overwegende dat klimaatverandering de oorzaak en versterkende factor is van extreme weertoestanden en natuurrampen (overstromingen, extreme droogte en branden) die over de hele wereld steeds vaker voorkomen en die veel schade hebben aangericht in termen van menselijke slachtoffers, milieubederf en achteruitgang van de economische activiteit,
- B. overwegende dat bij de laatste VN-conferentie over klimaatverandering in december 2005 in Montreal (Canada) op wereldniveau aanzienlijke vooruitgang is geboekt wat betreft manieren om klimaatverandering te bestrijden en de naleving en tenuitvoerlegging van het Protocol van Kyoto te versterken, en met een vooruitziende blik naar het tweede tijdvak na 2012 werd gekeken,
- C. overwegende dat bossen en landbouw een cruciale rol bij het natuurbehoud spelen in termen van het evenwicht in zowel de koolstofcyclus als in de waterkringloop, waarvan de bijdrage aan het afremmen van de opwarming van de aarde, het voorkomen van erosie en van de gevolgen van stortregens en het verminderen van het broeikaseffect simpelweg niet in cijfers te vatten is,
- D. overwegende dat perioden van extreme droogte en bosbranden vaker en op grotere schaal voorkomen in Zuid-Europa; voorts overwegende dat dit weliswaar door klimaatverandering wordt verergerd, maar dat deze perioden tot op zekere hoogte niet te voorspellen noch te vermijden zijn, wat betekent dat het wetenschappelijk onderzoek in

¹ PB L 297 van 15.11.2001, blz. 7.

² http://www.europarl.eu.int/intcoop/empa/committee_cult/wg_tsunami_res26mars_en.pdf

³ <http://ies.jrc.cec.eu.int>

dezen verder moet worden uitgebouwd en meer financiële middelen toegewezen moet krijgen, om zo de mechanismen voor risicobeoordeling, preventiesystemen en middelen ter bestrijding van deze verschijnselen te verbeteren,

- E. overwegende dat het programma Forest Focus bedoeld is om de informatie-uitwisseling over bossen binnen de Gemeenschap te bevorderen en zo het behoud en de bescherming daarvan te verbeteren; overwegende dat het programma geïntegreerde programma's behelst die ontworpen zijn om bossen tegen brand te beschermen en om woestijnvorming tegen te gaan,
- F. overwegende dat het Solidariteitsfonds eerste vereisten bevat die het in sommige rampsituaties moeilijk maken om een beroep op dit fonds te doen; overwegende dat dit niet alleen de omvang en het type van de subsidiabele uitgave betreft, maar ook de onbuigbaarheid van deadlines en procedures,
- G. overwegende dat natuurrampen erosie-, verziltings- en woestijnvormingsproblemen verergeren, ecosystemen en biodiversiteit ondermijnen, duurzame ontwikkeling beïnvloeden en de sociale cohesie in gevaar brengen,
- H. overwegende dat natuurrampen ook kunnen leiden tot een aanzienlijke verplaatsing en een aanzienlijk verlies van populaties van wilde dieren en huisdieren, wat zowel de plaatselijke gemeenschappen als de dieren die daarvan afhankelijk zijn treft, terwijl er weinig responsmechanismen bestaan,
- I. overwegende dat de internationale strategie voor de terugdringing van rampen van de VN ervan uitgaat dat betere ruimtelijke ordening in risicogebieden en het behoud van ecosystemen de gevolgen van natuurrampen kunnen verminderen,
- J. overwegende dat de Commissie het Verdrag van de VN ter bestrijding van woestijnvorming heeft ondertekend en dat de uitbreiding van dit verschijnsel in de Millenniumverklaring van de VN wordt genoemd; voorts overwegende dat 2006 tot Internationaal Jaar van woestijnen en woestijnvorming is uitgeroepen,
- K. overwegende dat de momenteel in de Europese Unie van kracht zijnde maatregelen onvoldoende of inadequaaf blijken te zijn om een effectief antwoord te bieden op natuurrampen; voorts overwegende dat de diversiteit van en het gebrek aan coördinatie tussen mechanismen en oplossingen die op nationaal en regionaal niveau bestaan, niet bevorderlijk zijn voor een doeltreffend optreden,
- L. overwegende dat preventieve maatregelen en maatregelen om teams voor te bereiden en op te leiden, belangrijk zijn om branden te blussen, net als de coördinatie van materiaal en mensen om branden te bestrijden,
- M. overwegende dat het aantal en de omvang van overstromingen in Europa, inclusief Centraal- en Oost-Europa, aanzienlijk zijn toegenomen; overwegende dat inspanningen moeten worden geleverd om voorspellingen en preventie te verbeteren, met inbegrip van het herstel van polders en moeraslanden langs de kust, en dat regelingen moeten worden getroffen om de burgerbevolking te waarschuwen voor nakende overstromingen en ervoor te zorgen dat zij worden geëvacueerd,

1. is verheugd over het feit dat het publieke bewustzijn van en de steun voor milieumaatregelen toeneemt, met name wanneer deze op het afwenden van grote rampen betrekking hebben; stelt voor dat maatregelen om het duurzamer, verstandiger en efficiënter gebruik van water te verzekeren, worden genomen binnen de EU en vooral in de zwaarst getroffen gebieden en regio's en dat de grote waterconsumenten in de landbouw, in het toerisme, in steden en in de industrie onder deze maatregelen vallen; is voorstander van de toepassing van de beginselen 'de gebruiker betaalt' en 'de vervuiler betaalt', om zo een verstandiger watergebruik en een betere monitoring en inspectie van rioolwater te garanderen;
2. benadrukt de noodzaak om bewustzijnscampagnes met betrekking tot preventie, het gebruik van goede praktijken en de verspreiding van procedures voor gebruik bij rampsituaties als branden en overstromingen te bevorderen, en meent dat deze door het Europese Sociale Fonds of binnen het kader van specifieke programma's als Forest Focus moeten worden gefinancierd; wijst erop dat acties om het publiek voor te lichten zich in het bijzonder op jonge mensen moeten richten, beginnende bij schoolkinderen;
3. dringt bij de lidstaten aan op het verhogen van hun samenwerking op het gebied van civiele bescherming op communautair niveau om zo de beschikbaarheid te verzekeren van extra middelen om in noodsituaties snel actie te kunnen ondernemen;
4. roept de Commissie op de opbouw van infrastructuur en de aankoop van technisch brandbestrijdingsmaterieel, inclusief vliegend materieel, op te nemen als kosten die voor EU-subsidie in aanmerking komen;
5. is blij met het actieplan van de Commissie (FLEGT) ter bestrijding van illegale houtkap, en de nieuwe financiële instrumenten voor het milieu (Life+-programma), welke onmisbaar zijn voor de bescherming van de Europese bossen en om achteruitgang in welke vorm dan ook, inclusief branden, te voorkomen;
6. dringt er bij de lidstaten op aan dat ze nadenken over de rol van bossen in de Europese Unie als onderdeel van een systematische reeks maatregelen voor grondbeheer, inclusief maatregelen voor beveiliging tegen overstromingen met de nadruk op een doeltreffender wateropvang en geologische veiligheidsmaatregelen ter stabilisering van hellingen en waar mogelijk ter herbebossing; stelt voor dat er een openbaar debat wordt gestart over de rol die bossen op sociaal en economisch gebied spelen en over hun belang voor het milieu, en dat deze discussie wordt aangegrepen om het bewustzijn van de verschillen tussen de bossen in Europa te verhogen, met name van de specifieke aard van bossen in het gebied rond de Middellandse Zee; is van mening dat het nodig is beter gebruik te maken van de structuurfondsen en het Cohesiefonds voor structurele maatregelen ter preventie van droogte, de belangrijkste versterkende factor bij natuurrampen; dat er stimuleringsmaatregelen moeten worden genomen voor bosbehoud en plattelandsbeheer zodat de bodem op diverse manieren wordt gebruikt (bosbouw, grasland, landbouwgewassen, irrigatie, enz.); stelt dat monocultuur alleen mag worden beoefend in duidelijk omschreven gebieden die vooral voor de betrokken soorten en de bijbehorende economische activiteiten geschikt zijn en dat dergelijke systemen op gezond verstand gebaseerd moeten zijn en dat eigenaren en producenten hun verantwoordelijkheden nauwgezet uitoefenen;

7. verzoekt de Commissie om binnen het gezamenlijke wetgevingskader voor de aanpak en preventie van natuurrampen serieuze, op solidariteit gebaseerde doelen vast te stellen, met name het aannemen van de nieuwe verordening inzake het Solidariteitsfonds en de nieuwe richtlijn inzake overstromingsbeoordeling en -beheer en eveneens binnen de aangekondigde herziening van het programma Forest Focus, waarbij de financiële toewijzingen moeten worden verhoogd en de regel voor de toepassing flexibeler moeten worden;
8. roept op tot steun om getroffen gebieden te herbebossen, zonder hun bioklimaat of ecologische eigenheden aan te tasten, en hoopt dat het herstel van het landelijk en stedelijk landschap wordt behandeld als een zaak van bijzonder belang, waarbij rekening wordt gehouden met specifieke plaatselijke kenmerken;
9. benadrukt de noodzaak om te voorzien in voldoende middelen voor het behoud van het Natura 2000-netwerk;
10. is van mening dat de reconstructie en het herstel van gebieden uit het Natura 2000-netwerk die onder overstromingen, droogte of branden hebben geleden, uit het Gemeenschapsfonds moeten worden gefinancierd, aangezien dat belangrijke delen van de groene gebieden van Europa zijn die biologische diversiteit en de bescherming van soorten verzekeren; dringt er bij de lidstaten op aan nationale bosfondsen op te richten ter preventie van bosrampen en voor herbebossing;
11. verzoekt de Commissie ervoor te zorgen dat in toekomstige discussies over rampenbestrijding en instrumenten voor civiele bescherming ook rekening wordt gehouden met huisdieren en wilde dieren;
12. roept de Commissie op een strategie inzake droogte voor te leggen die als uitgangspunt voor een Europees beleid ter preventie en beheer van droogte kan dienen;
13. roept op ernstige droogte in de steunmechanismen van het Solidariteitsfonds op te nemen, omdat droogte een onregelmatig natuurlijk verschijnsel is dat zich langzaam ontwikkelt en waarvan de duur kan verschillen en dat ernstige, langdurige gevolgen kan hebben voor de leefomstandigheden en de sociaal-economische stabiliteit van de getroffen regio's; beveelt aan dat het fonds de mogelijkheid tot het ondersteunen van lokale crisissituaties (regionaal karakter) openhoudt en dat openbare én particuliere schade in aanmerking komt;
14. verzoekt de Commissie een Europees Observatorium voor droogte, woestijnvorming, overstromingen en andere gevolgen van klimaatverandering op te zetten om informatie te verzamelen en efficiënter op te kunnen treden;
15. raadt aan op het gebied van het risicobeheer van droogte preventieve maatregelen te treffen, inclusief strategieën om de gevolgen daarvan tot een minimum te beperken, en deze op te nemen in strategieën voor het beheer van stroomgebieden;
16. erkent de noodzaak van investeringen in en de ontwikkeling van nieuwe mogelijkheden om branden met gebruikmaking van satellieten en andere nieuwe technologieën te voorkomen, op te sporen en met assistentie uit de lucht te blussen; is van mening dat het van essentieel belang is om nieuwe informatietechnologieën (zoals het Geografisch

Informatiesysteem) aan te wenden om branden en overstromingen te beheren; benadrukt de essentiële rol van nieuwe opsporingstechnologie bij het voorkomen van natuurrampen;

17. raadt maatregelen aan om bossen tegen branden te beschermen, met name het verzamelen en hergebruiken van biomassa-resten uit het bos, het verbod op het veranderen van het gebruik van verbrande grond en zwaardere straffen voor milieumisdrijven, voornamelijk die welke bosbranden veroorzaken; is ervan overtuigd dat het verzamelen van biomassa-residu moet worden gereguleerd om te voorkomen dat het de woestijnvorming versnelt door organische stoffen uit te putten en de bodem te verarmen, waardoor deze laatste kwetsbaarder is voor de risico's van droogte en stortregens;
18. verzoekt de Commissie een richtlijn over de preventie en het beheer van branden voor te leggen, waarin het volgende wordt geregeld: de regelmatige verzameling van gegevens, het maken van kaarten en de aanwijzing van risicogebieden, de voorbereiding van risicobeheerplannen, een inventarisatie door de lidstaten van alle toegekende middelen en beschikbare voorzieningen, de coördinatie van de verschillende administraties, minimumvereisten voor opleidingsteams en de vaststelling van milieuverantwoordelijkheid en sancties;
19. verzoekt de Commissie de lidstaten aan te bevelen om kaarten van het brand- en overstromingsrisico te vervaardigen, waarmee bij het beheer van de ruimtelijke ordening rekening wordt gehouden;
20. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad en de Commissie, alsmede aan de regeringen en de parlementen van de lidstaten.

TOELICHTING

1. Inleiding

In de zomer van 2005 vonden enkele grote natuurrampen plaats: ernstige overstromingen in Midden-Europa, grote droogte in Zuid-Europa en bosbranden die vele duizenden hectare bos in Spanje en Portugal verwoestten. De Voorzitter van het Europees Parlement, de heer Borrell, heeft hieraan een formele verklaring gewijd bij de eerste najaarzitting van het Parlement, waarbij een minuut stilte in acht werd genomen voor de slachtoffers.

In zijn resolutie van 8 september 2005 verwoordde het Parlement zijn overtuiging dat het feit dat deze natuurlijke verschijnselen steeds vaker voorkomen en van een steeds grotere schaal zijn, geweten kan worden aan de klimaatverandering. Ook erkende het Parlement daarin dat het Protocol van Kyoto de grondslag is van de milieustrategie op wereldwijd niveau om deze verandering het hoofd te bieden. Het EP verklaarde zich solidair met de getroffen regio's en hamerde nogmaals op de noodzaak om de mechanismen inzake civiele bescherming te versterken en op een flexibeler gebruik van de Europese fondsen, met name het Cohesiefonds, de structuurfondsen en het Solidariteitsfonds. Op die manier kan iets aan de economische en sociale gevolgen voor de lokale bevolking en economie, de productie en het toerisme worden gedaan.

In vervolg op paragraaf 22 van de resolutie kregen de Commissies landbouw en plattelandsontwikkeling, milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid en regionale ontwikkeling de opdracht drie complementaire initiatiefverslagen op te stellen die een weergave van respectievelijk het landbouw-, milieu- en grondgebiedperspectief waren. Ook werd besloten delegaties naar de getroffen gebieden te sturen en een gezamenlijke hoorzitting over de problemen van branden, droogte en overstromingen te houden. Tegen deze achtergrond is dit verslag geschreven. Het richt zich voornamelijk op het milieuaspect, op de situatie voor en na natuurrampen en op Europese acties op het gebied van civiele bescherming.

2. Delegaties

De drie delegaties hebben respectievelijk een bezoek gebracht aan Spanje (Castilla La Mancha en Andalusië) en Portugal (Alentejo en Pampilhosa da Serra) (regio's die door brand zijn verwoest of door droogte zijn getroffen), Duitsland (Beieren) en Oostenrijk (Tirol) (regio's die door overstromingen en aardverschuivingen zijn getroffen) en Frankrijk (Gironde en Var) en Italië (Lombardije) (regio's die eveneens door bosbranden en overstromingen zijn getroffen). Ondanks de specifieke aard van elke regio en de verschillende soorten rampen die hadden plaatsgevonden, waren de programma's van de delegaties in principe hetzelfde. Dat bestond uit contact met de getroffen lokale bevolking en lokale technische medewerkers, een uitleg van de situatie door nationale, regionale of lokale autoriteiten over hun organisatiemodellen, over hun rampenbestrijdingsmechanismen en -middelen en over de getroffen maatregelen en overleg met NGO's, organisaties en vakbonden die bij het helpen van slachtoffers betrokken zijn of direct bij de bestrijding van de rampen betrokken zijn, om hun standpunt te horen. In de verschillende bezochte regio's inspecteerden de delegaties de herstelwerkzaamheden en hun voortgang of werd hun uitgelegd waarom die werkzaamheden nog niet konden plaatsvinden.

Samenvatting van de bezoeken

Om ter plaatse de directe gevolgen van de branden, de ernstige droogte en de overstroming beter te kunnen begrijpen, was uw rapporteur bij alledrie de delegaties aanwezig. Zij luisterde naar de suggesties en verwachtingen van de nationale, regionale en lokale autoriteiten en van de lokale bevolking en organisaties. Hun bereidheid om ter beschikking van de delegaties te staan en met hen samen te werken, verdient alle lof.

De delegaties kwamen vele verschillende soorten situaties tegen. In sommige regio's richtten men zich na grote branden of in perioden van langdurige droogte meteen op de mogelijkheid om snel een beroep op het Europese Solidariteitsfonds te doen. De lokale bevolking gaf aan dat zij zich in de steek gelaten voelde en klaagde over het gebrek aan solidariteit op Europees niveau. In andere regio's was men echter faliekant tegen de zogenaamde 'bemoeienis' van de EU en was er geen behoefte aan Europese coördinatiemaatregelen en maatregelen betreffende de beheersing van risico's door overstromingen. In sommige regio's waren reeds systemen ter preventie van overstromingen ingevoerd, waren de gebieden met een overstromingsrisico reeds in kaart gebracht, was de bevolking verplaatst en waren er maatregelen ter bescherming van het milieu en ter bevordering van watergebonden toeristische activiteiten genomen.

Droogte

Droogte kan als een structureel probleem worden beschouwd dat zich elke tien of twaalf jaar voordoet, maar waarvan de frequentie toeneemt. Ernstige of extreme droogte is echter uitzonderlijk en dient als een natuurramp te worden behandeld waarvan de effecten veel langer doorwerken dan de droogte zelf duurt. In tegenstelling tot andere natuurrampen is het effect van droogte moeilijk te kwantificeren en beïnvloedt dit verschijnsel geen infrastructuren, maar de productie en het milieu, evenals het leven van de lokale bevolking. Er wordt voorspeld dat klimaatverandering zal leiden tot minder neerslag, hogere temperaturen en frequentere hittegolven en droogteperioden, wat betekent dat bosbranden ernstiger en grootschaliger worden.

Verder is droogte niet slechts een 'probleem voor boeren'. In de landen in Zuid-Europa wordt de hydro-elektrische productie tijdens jaren van droogte zwaar getroffen en zijn landen genoodzaakt hun toevlucht tot fossiele brandstoffen te nemen om dat productieverlies te compenseren. Dit heeft ernstige gevolgen voor het milieu: de CO₂-uitstoot neemt toe, waarschijnlijk tot boven de grenzen die in de relevante nationale uitstootvergunningverlenende plannen zijn vastgesteld.

Een ander gevolg van droogte vormen problemen met de drinkwatervoorraden, zowel voor bewoners als voor bezoekers. Droogte is een zomerverschijnsel dat wordt verergerd door toerisme, intensieve economische activiteit door het hele gebied rond de Middellandse Zee en aan de Atlantische kust van het Iberisch schiereiland, en de aanwezigheid van grotere aantallen bezoekers dan bewoners.

Bosbranden

Brand is de belangrijkste bedreiging van de bossen rond de Middellandse Zee. Meer dan 90 % van het door brand verwoeste oppervlak in Europa ligt op het Iberisch schiereiland. Bosbranden verwoesten openbare en particuliere bezittingen, wat leidt tot een verlies aan

economische levensvatbaarheid, en de breekbare economie en samenleving van noodlijdende en verlaten regio's in het binnenland verder verergerd. De weersomstandigheden van de zomer van 2005 waren in zoverre uitzonderlijk dat de extreem droge atmosferische omstandigheden die door droogte werden veroorzaakt, samenvielen met zeer hoge temperaturen, waardoor branden zich sneller konden verspreiden en bosgebieden konden treffen die in termen van onderhoud, brandgangvoorzieningen en herbebossing met geschikte soorten als schoolvoorbeeld werden gezien.

Veel branden waren door kwaadwilligen expres aangestoken, iets wat alleen bestreden kan worden door de rand van de bossen constant in de gaten te houden en zwaardere straffen op te leggen. Andere branden waren echter het gevolg van een onvoldoende besef dat bossen een collectief bezit van onschatbare waarde zijn en dat het gebruik ervan aan strenge regels is onderworpen. Nationale wetgeving dient een flexibel beheer op te nemen en te worden aangepast om dit in staat te stellen om op uitzonderlijke omstandigheden te reageren. Volgens Spaanse deskundigen leven bossen in het gebied rond de Middellandse Zee 'hand in hand' met vuur en danken ze hun regenererend vermogen daaraan. De delegatie bezocht een gebied van ongeveer 34 000 hectare dat in 2004 is verbrand en waar, na een periode van zelfregeneratie, nu weer aan gewerkt wordt. Al het dode hout wordt opgeruimd om de verspreiding van ziekten tegen te gaan en er worden obstakels gebouwd om te voorkomen dat de bodem door de regen wegspoelt. Het probleem van de versnippering van het bosbezit werd omzeild door samenwerking tussen belanghebbenden, waardoor het mogelijk werd om via een gezamenlijke aanpak gelijktijdig werk uit te voeren in het grootste deel van het door brand verwoeste gebied.

Overstromingen

In Midden-Europa komen steeds vaker rampzalige overstromingen voor, ook al is in 2005 in sommige regio's, met name in Beieren, het overstromingsbeheer aanzienlijk verbeterd vergeleken met 2002. Dit was het gevolg van het in kaart brengen van gebieden die een verhoogd risico op overstromingen lopen, de constructie van waterbassins, de bouw van een dijksysteem dat uit verschillende vakken bestaat, enz.

Van de verschillende natuurrampen die in dit verslag worden genoemd, vormen alleen overstromingen het onderwerp van een richtlijn van de Gemeenschap. Deze richt zich op het verminderen en beheren van risico's voor de menselijke gezondheid, het milieu, de infrastructuur en eigendommen. Grensoverschrijdende coördinatie is een van de bestaansredenen van de richtlijn, gezien het feit dat de meeste afwateringsgebieden in meerdere lidstaten liggen. Dit soort coördinatie bestond ook al onder de kaderrichtlijn inzake waterkwaliteit.

Bij het bezoek aan de door overstroming getroffen gebieden hoorde de delegatie zowel lof over de meest positieve aspecten van de richtlijn als bezorgdheid. Enerzijds is er hoop dat er met behulp van preventiemaatregelen druk kan worden uitgeoefend op de lidstaten die de minste animo tot samenwerking tonen. Anderzijds is er bezorgdheid over een administratieve overbelasting. Het klopt dat het vaststellen en afbakenen van gebieden met een verhoogd risico op overstromingen aanzienlijke economische gevolgen kan hebben op regionaal niveau, gezien de waarde van bouwland in gebieden die onder druk van stedelijke uitbreiding staan. Het in kaart brengen van gebieden met een verhoogd risico op overstromingen is echter

volkomen gerechtvaardigd wanneer het geschikt maken van land voor bebouwing zou leiden tot een verminderde waterabsorptiecapaciteit en dientengevolge tot een verhoogd risico op overstroming.

3. Enkele wetenschappelijke bevindingen

Het is wetenschappelijk bewezen dat natuurrampen sterk verbonden zijn met klimaatveranderingen. De mate waarin we historische veranderingen bij uitzonderlijke gebeurtenissen kunnen achterhalen en aan klimaatverandering kunnen koppelen, verschilt per gebeurtenis en locatie.

- Hittegolven zijn in Europa veel waarschijnlijker geworden; er wordt geschat dat de extreme temperaturen van de zomer van 2003 voor 75 % te wijten zijn aan menselijke invloed. Verhoogde temperaturen verergeren de omstandigheden van een droogteperiode.
- Neerslag wordt zwaarder door klimaatverandering. Zwaardere regenval en verschuivingen in neerslagpatronen betekenen zowel een toegenomen kans op plotselinge overstromingen als op droogte. Er vinden mogelijkweliswaar geen veranderingen plaats in overstromingen op grote schaal.
- Stormen zijn de afgelopen honderd jaar in Europa weliswaar niet toegenomen, maar de sterkte van orkanen is de laatste vijftig jaar met 70 % toegenomen. Bewijzen voor de invloed van klimaatverandering zijn moeilijk te vinden in de context van belangrijke natuurcycli, maar de waargenomen veranderingen komen overeen met de gemodelleerde effecten van broeikasgasemissies.

Modellen geven aan dat een blijvende stijging van de broeikasgasconcentraties in de toekomst zal leiden tot meer klimaatveranderingen en extremere weersomstandigheden:

- Hittegolven zoals die in 2003 kunnen tegen het einde van de eeuw om het jaar voorkomen in Europa.
- Neerslagveranderingen zullen resulteren in meer overstromingen, met name plotselinge overstromingen, maar ook in droogte (wat weer door de stijgende temperaturen wordt verergerd).
- Zwaardere stormwinden komen ook voor in de modellen, al kunnen daar geen duidelijke voorspellingen over worden gedaan. Een toegenomen orkaansterkte kan leiden tot een stijging van 30 % in de zwaarste stormen tegen het jaar 2100.

Een aantal belangrijke gebeurtenissen hebben de zorg over extreme weersrampen in de afgelopen jaren doen toenemen. Recordbrekende stormen, overstromingen, perioden van droogte en hittegolven hebben allemaal verstrekkende gevolgen gehad (EMA, 2004; Jha, 2005):

- De stormen aan het einde van 1999 behoorden tot de meest dramatische in de Europese geschiedenis. Anatol, Lothar en Martin troffen Scandinavië, Frankrijk, Duitsland en aangrenzende landen. Door deze stormen kwamen bijna 150 mensen om en ontstond er enorme schade (6,7 miljard euro in verzekerde schade door Lothar en Martin, 500 miljoen euro in economische schade door Anatol). In Frankrijk zorgde deze stormen ervoor dat een hoeveelheid hout ter grootte van driemaal de jaarlijkse oogst werd geveld.
- De grootste overstroming van de laatste jaren en de meest vernietigende ramp voor de economie in de geschiedenis van Europa vond plaats in 2002. Er vonden overstromingen plaats langs de rivieren Donau en Elbe, die een groot deel van Midden-Europa troffen; ook vonden aanzienlijke overstromingen in het Verenigd Koninkrijk en in Frankrijk plaats. Er

werden in elf landen 600 000 mensen getroffen en 80 mensen gedood. De economische schade bedroeg ten minste 15 miljard euro.

- Veel delen van Zuid-Europa waren gedurende een periode van ten minste een jaar in de greep van ernstige droogte, de ernstigste ooit geregistreerd. In de zomer van 2005 had 97 % van Portugal te maken met ernstige droogte, overwoog Frankrijk zijn kernenergiecentrales te sluiten en daalde in de hele Europese Unie de graanproductie met ten minste 28 miljoen ton, ongeveer 10 % van het totaal.

- De hittegolf in de zomer van 2003 zorgde voor bijzonder veel doden; de dood van ten minste 22 146 mensen wordt aan de hitte toegeschreven.

Hoewel deze gebeurtenissen typische voorbeelden in hun soort in Europa zijn, moeten we niet vergeten dat andere delen van de wereld er veel erger aan toe zijn. Met een totaal van 6 700 doden door overstromingen tussen 1993 en 2002 blijft Europa ver achter bij het vernietigende totaal in Azië: bijna 1,4 miljoen mensen. Het aantal van 6 655 doden door stormen in Europa valt ook bijna in het niet bij de 18 000 doden in Noord- en Zuid-Amerika en de 275 000 doden in Azië.

4. Bescherming van de bevolking

In 2001 stelde de Europese Unie een mechanisme voor civiele bescherming in om rampen aan te pakken wanneer de getroffen landen deze niet zelf onder controle kunnen krijgen.

Overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel valt het beheer van dergelijke situaties in eerste instantie onder het betrokken land. De EU kan een actievere en meer interveniërende rol spelen wanneer dat gevraagd wordt, door coördinatie van de steun en het op tijd vrijmaken van financiële toewijzingen, specialistische hulpverlening en opsporingsmateriaal.

De opdracht van het permanent operationele waarnemings- en informatiecentrum is het ontvangen van waarschuwingen en het in goede banen leiden van steunaanvragen. De hulpteams zijn verantwoordelijk voor het beoordelen van de situatie en de samenwerking met de lokale autoriteiten bij de organisatie van de hulpverlening, zoals in de zomer van 2005 verscheidene keren is gebeurd, zowel binnen Europa als elders (de VS en Pakistan). De opgedane ervaring laat zien dat er nu prioriteit gegeven moet worden aan het opzetten van een vroegtijdig waarschuwingssysteem, echter zonder andere taken te verwaarlozen, en dan met name aan het opbouwen van capaciteit om informatie uit te wisselen.

5. Solidariteitsfonds

Het Solidariteitsfonds, dat vlak na de overstromingen in Midden-Europa in 2002 is opgezet (Verordening (EG) van de Raad 2012/2002), heeft niet aan de verwachtingen voldaan en wordt momenteel herzien. Van de maatregelen die voor het nieuwe Fonds zijn voorgesteld, moet de uitbreiding van het thematisch bereik worden belicht. Dit is immers bedoeld voor nieuwe ernstige crises (zoals droogte), industriële en technologische rampen, bedreigingen van de volksgezondheid en terreurdaden. De onderdrempel voor de schade waarna het Fonds in actie komt, wordt verlaagd. Wat ook opgemerkt dient te worden, is de mogelijkheid tot het leveren van onmiddellijke toegang tot een deel van de betaling, die dan later bij het totale proces ter beoordeling van de subsidiabiliteit wordt afgetrokken. Het is echter betreurenswaardig dat rampen op regionaal niveau worden uitgesloten.

6. Conclusies

De Europese Unie heeft zelf voorzien in verscheidene wettelijke mechanismen voor de preventie van en de respons op natuurrampen om zo hun (financiële) gevolgen te beperken en de levenskwaliteit van de getroffen en te verbeteren.

Op het gebied van civiele bescherming wil de EU haar activiteiten versterken door in eigen financiële instrumenten te voorzien en door een instrument voor snelle respons en paraatheid bij ernstige noodsituaties in het leven te roepen.

De doelstelling van de nieuwe richtlijn inzake overstromingsbeoordeling en -beheer is het terugdringen en beheersen van risico's met betrekking tot overstromingen in termen van volksgezondheid, milieu en de bescherming van openbaar en particulier eigendom.

De huidige herziening van het Solidariteitsfonds van de EU (en de daaruit volgende herroeping van eerdere wetgeving) betekent dat er nieuwe hoop is dat dit Fonds effectief hulp zal bieden aan de bevolking van door natuurrampen getroffen regio's.

Om op effectievere wijze acties ter voorkoming van bosbranden te kunnen ondernemen, heeft de EU observatiemechanismen tot haar beschikking, zoals het EFFIS (Europees systeem voor informatieverstrekking betreffende bosbranden, opgezet in het kader van het programma Forest Focus). Deze zijn in staat redelijk nauwkeurige informatie te leveren over het risico op brand in een specifiek gebied of in een specifieke regio. Evenzo worden preventieve activiteiten ondersteund door de nieuwste en modernste satellietobservatiesystemen, die continu worden verbeterd.

Maar hoe uitgebreid de reeks juridische instrumenten die door de EU wordt aangenomen ook is, alleen de politieke wil om die daadwerkelijk in de praktijk te brengen kan zorgen voor een op solidariteit gebaseerde respons op de meest alarmerende en zelfs wanhopige situaties waarmee natuurrampen gepaard gaan.

PROCEDURE

Titel	Milieuaspecten van natuurrampen (branden, droogte en overstromingen)
Procedurenummer	2005/2192(INI)
Commissie ten principale Datum bekendmaking toestemming	ENVI 27.10.2005
Medeadviserende commissie(s) Datum bekendmaking	
Geen advies Datum besluit	
Nauwere samenwerking Datum bekendmaking	
Rapporteur(s) Datum benoeming	Edite Estrela 27.10.2005
Vervangen rapporteur(s)	
Behandeling in de commissie	21.3.2005 25.4.2005
Datum goedkeuring	25.4.2005
Uitslag eindstemming	+: 35 -: 4 0: 1
Bij de eindstemming aanwezige leden	Johannes Blokland, John Bowis, Frederika Brepoels, Martin Callanan, Dorette Corbey, Chris Davies, Avril Doyle, Mojca Drčar Murko, Edite Estrela, Karl-Heinz Florenz, Cristina Gutiérrez-Cortines, Gyula Hegyi, Dan Jørgensen, Christa Kläß, Eija-Riitta Korhola, Holger Kraemer, Urszula Krupa, Aldis Kušķis, Marie-Noëlle Lienemann, Peter Liese, Linda McAvan, Riitta Myller, Dimitrios Papadimoulis, Vittorio Prodi, Frédérique Ries, Dagmar Roth-Behrendt, Guido Sacconi, Horst Schnellhardt, Richard Seeber, Jonas Sjöstedt, Bogusław Sonik, María Sornosa Martínez, Antonios Trakatellis, Thomas Ulmer, Anja Weisgerber, Åsa Westlund, Anders Wijkman
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervanger(s)	Christofer Fjellner, Miroslav Mikolášik, Ria Oomen-Ruijten, Alojz Peterle, Glenis Willmott
Bij de eindstemming aanwezige plaatsvervanger(s) (art. 178, lid 2)	
Datum indiening	27.4.2005
Opmerkingen (slechts in één taal beschikbaar)	